

Els moviments socials

S. Martí

Manifestació de l'1 de maig a Girona, l'any 1978.

Dels sindicats de classe al sindicalisme de serveis

SEBAS PARRA

El segle XX, i especialment les últimes dècades, ha estat un temps de canvis. Canvis en quantitat, en qualitat i en velocitat que han transformat radicalment la població, l'economia, el territori, l'organització social i la vida quotidiana de les terres gironines. Els moviments socials no han escapat a aquesta rica dinàmica transformadora. En aquest marc, el fet més destacable ha estat la substitució del sindicalisme de classe per un anomenat sindicalisme de serveis i l'aparició de nous moviments socials fragmentats i mancats d'ideals i pràctiques revolucionàries però d'una certa influència en el conjunt de la societat.

De la lluita per la jornada laboral de vuit hores a la setmana tràgica

Malgrat que es vivia un període d'una certa bonança, la situació del proletariat industrial i de les classes populars arreu de les comarques gironines al començament de segle es pot resumir en dues paraules: explotació i misèria. La classe treballadora malvivía suportant jornades de treball esgotadores a canvi de salaris de subsistència. Aquesta miserable condició social obrera va ser la causa determinant, entre altres, de l'explotació laboral dels infants: a partir dels 8-10 anys d'edat eren habituals jornades de treball de 12-14 hores diàries a moltes fàbriques.

El manteniment d'aquesta explosiva situació social era possible per raó de la repressió governamental que

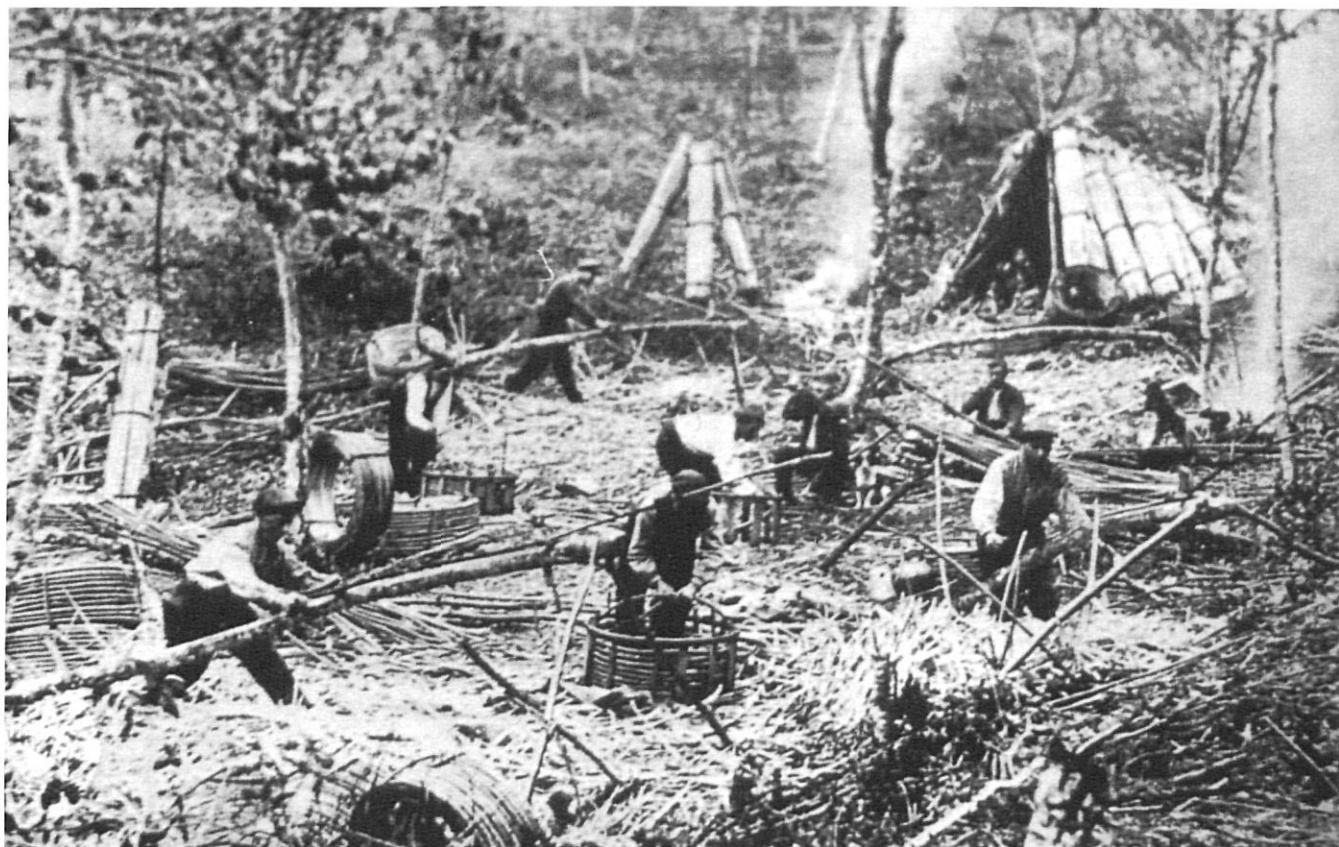
mantenia desballestades les organitzacions obreres: el 1885 s'havia dissolt la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola, per exemple, i la lluita aferrissada contra l'anarquisme, al qual es relacionava sempre des del poder polític amb el terrorisme àcrata, era una constant que comptava sempre amb el beneplàcit i la col·laboració de la patronal gironina i els poders locals. Llegint els documents de l'època s'observa una total sintonia entre les veus de la patronal i els grans propietaris agrícoles, l'Església (els efectes de l'encíclica *Rerum Novarum*, 1891, van ser molt minsos a les terres gironines), la premsa oficial (*Diario de Gerona*), els poders polítics i, quan calia, la Guàrdia Civil o l'Exèrcit.

Malgrat això, l'èxit de l'organització de la primera celebració del Primer de Maig (1890) havia demostrat l'existència de nuclis d'obres organitzats a la clandestinitat arreu de les comarques gironines.

Gairebé tots eren de tendència anarquista; només es constata la presència de 20 ugetistes l'any 1905.

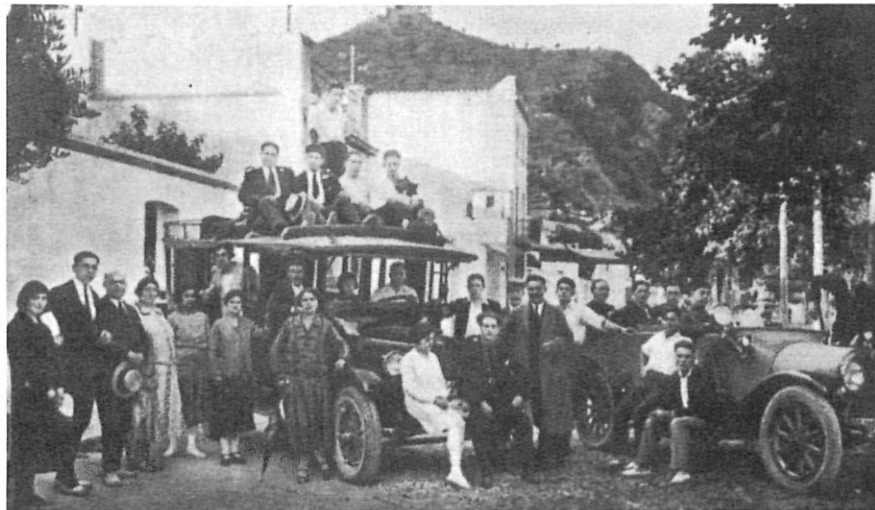
Els moviments socials a l'inici del segle, doncs, es centraven gairebé exclusivament en l'activitat de les associacions obreres que lluitaven per la seva legalització i consolidació i treballaven per la xarxa de serveis (mutualitats, cooperatives, societats assistencials o de socors mutus, entitats d'estalvi d'objectius assistencials, escoles laiques, etc.) que els permetessin millorar les seves condicions de vida i treball. El sindicalisme en sentit ampli, evidentment de caire molt diferent a l'actual, era, per tant, l'únic moviment social digne de menció d'aquella època, fora d'algunes iniciatives poc importants i reeixides patrocinades per l'Església o la burgesia.

Roders d'Àrbúcies. El seu acomiadament va provocar una vaga general a la població, l'any 1932.

La conflictivitat que inaugurarà el segle es centrava al voltant de la lluita per la implantació de la jornada de vuit hores i de l'augment del salari. Els episodis de la lluita de classes en aquesta època van ser diversos. L'any 1900 fou molt conflictiu en la vida laboral, especialment a Ripoll i tota la conca del Ter, així com a Sant Feliu de Guíxols i tot el sector surotaper, per raó de diversos *lock-out* patronals. El moviment vaguista més important, però, es va donar al Ripollès, l'any 1901, impulsat per la Federació Tèxtil Espanyola, que va paraitzar el sector. Com a resposta, la patronal tancà les portes de totes les fàbriques (fet conegut popularment per «pacte de fam») i acomiadà els dirigents sindicals i 800 treballadors. La solidaritat amb els vaguistes es va estendre arreu de les colònies industrials de la conca del Ter i a Barcelona. S'enviaren tropes d'infanteria dels regiments d'Olot i Barcelona per reprimir les protestes obreres fins que es tornà a la feina. Les conseqüències foren dobles: d'una banda la Federació Tèxtil Espanyola va quedar desfeta, amb la qual cosa la vida sindical al Ripollès va trigar molt de temps a refer-se, però, alhora, aquesta lluita, on cal destacar l'activa participació de les dones treballadores a tota la conca del Ter, va fer possible una conquesta històrica: la regulació de la jornada laboral de les dones i els infants (establerta en un màxim d'11 hores diàries).

No és, doncs, cap casualitat que la Setmana Tràgica representés un importantíssim moviment social arreu de les nostres comarques. Aquest avalot, que esclatà a Barcelona l'11 de juliol de 1909, començà com un moviment antimilitarista en contra de l'enviament de tropes al Marroc (bona part de les quals eren reservistes catalans) i va acabar com un espontani moviment anticlerical. El 26 de juliol es va proclamar vaga general revolucionària a Sant Feliu

Blanencs al peu del castell de Sant Joan el 1930, any de la vaga de 700 treballadors de SAFA.

de Guíxols, que va ser seguida de manera total. Dos dies després, a Palafrugell, el comitè de vaga es presentà a l'Ajuntament, es constituí en Junta Revolucionària i prengué l'autoritat del municipi. Es succeïren pronunciaments semblants arreu, es pararen les fàbriques i s'impedí la circulació dels trens i de carruatges. Els conflictes amb la Guàrdia Civil i l'Exèrcit foren continus, fins al punt que quan es restabliren les garanties constitucionals arreu de l'Estat el 27 de setembre, s'exclougué Girona en considerar que aquí es localitzava un dels nuclis forts de la rebel·lió, igual que a Barcelona. No cal dir que la repressió posterior i l'aixafament de tot vestigi visible de l'anarquisme va tornar a fer recular el moviment obrer gironí.

De la consolidació del sindicalisme fins a la segona República

El ritme de creació de noves associacions obreres va ser lent, fins que amb motiu de la 1a Guerra Mundial (1914-1919) es visqué un període de creixement econòmic amb uns extraordinaris beneficis, especialment per als empresaris industrials en general

(tret del sector surotaper), que va reanimar el moviment obrer gironí: un total de 108 societats obreres es van crear en aquest sexenni. Paral·lelament a la formació capitalista del sistema i la consolidació de la indústria va tenir lloc, doncs, el desenvolupament i la consolidació del sindicalisme, que tingué un moment culminant l'any 1919. Un sindicalisme de clara inspiració anarquista, ja que les idees marxistes propugnades pel sindicalisme ugetista no deixen de ser minoritàries dins el proletariat gironí. La conflictivitat derivada de la lluita de classes protagonitzada per aquesta massiva sindicació en organitzacions revolucionàries i la intransigència de la Federació Patronal, que el desembre de 1919 tancà les fàbriques arreu de les comarques gironines és, segurament, una de les més altes de tota la història del moviment obrer gironí. Es continuà lluitant per la implantació real de la jornada laboral de vuit hores, que finalment s'aconseguí l'any 1919, i per l'augment de salaris que compensés la forta disminució del poder adquisitiu de la classe obrera (més d'un 20 % entre 1914 i 1920), però també per al reconeixement dels sindicats a l'empresa o contra la contractació d'obres no associats.